

Wyrok z dnia 15 maja 2007 r., V CSK 30/07

Odstąpienie od umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej ze stron ma charakter ciągły, wywołuje skutek *ex nunc*.

Sędzia SN Gerard Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz

Sędzia SN Grzegorz Misiurek

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości "H.W.", sp. z o.o. we W. przeciwko Skarbowi Państwa – Ministrowi Skarbu Państwa o zapłatę, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2007 r. skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 8 września 2006 r.

uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej apelację od wyroku Sądu Okręgowego we Wrocławiu z dnia 6 marca 2006 r. w zakresie zasądzającym od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę ponad 1 755 224,71 zł i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego, a w pozostałej części oddalił skargę kasacyjną.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 6 marca 2006 r. zasądził od pozwanego Skarbu Państwa – Ministra Skarbu Państwa na rzecz syndyka masy upadłości "H.W." spółki z o.o. kwotę 3 996 084,64 zł z odsetkami, ustalając, że umową o oddanie mienia Skarbu Państwa do odpłatnego korzystania, zawartą w formie aktu notarialnego w dniu 18 listopada 1991 r., spółce z o.o. "H.W." przekazane zostało do odpłatnego korzystania mienie przedsiębiorstwa państwowego o nazwie "W.P.R.I.B.P. »H.W.«", zlikwidowanego zarządzeniem nr 88b/Or Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 18 listopada

1991 r., na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51, poz. 398 ze zm.).

Zgodnie z umową, organ założycielski oddał pracowniczej spółce z o.o. "H.W." do odpłatnego korzystania i pobierania pożytków zespół składników materialnych i niematerialnych przedsiębiorstwa państwowego "W.P.R.I.B.P. »H.W.«" oraz zobowiązał się do przeniesienia własności tego mienia na spółkę z o.o. "H.W." na określonych zasadach. Wartość przedsiębiorstwa ustalona została zgodnie z § 1 zarządzenia Ministra Finansów z dnia 10 listopada 1990 r. w sprawie zasad ustalania należności za korzystanie z mienia Skarbu Państwa (M.P. Nr 43, poz. 334) na kwotę 4 600 000 zł. Jednocześnie ustalono łączną wartość za korzystanie z przedsiębiorstwa w okresie trwania umowy i przeniesienia własności tego przedsiębiorstwa na spółkę na kwotę 4 600 000 zł i kwoty stanowiącej sumę opłat dodatkowych, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 zarządzenia. Tytułem zapłaty za przeniesienie własności przedsiębiorstwa spółka miała uiścić na rzecz Skarbu Państwa łącznie kwotę 4 600 000 zł płatną w tzw. ratach kapitałowych, a za korzystanie z niego – do chwili nabycia własności – tzw. opłaty dodatkowe w terminach i na warunkach wynikających z postanowień wskazanego zarządzenia Ministra Finansów, a także odsetki z tytułu opóźnienia w zapłacie należności Skarbu Państwa. Gdyby umowa stron nie przewidywała zobowiązania Skarbu Państwa do przeniesienia własności przedsiębiorstwa, spółka obowiązana byłaby płacić na jego rzecz jedynie należności za korzystanie z przekazanego mienia, w wysokości ustalonych opłat dodatkowych, zgodnie z treścią wymienionego zarządzenia Ministra Finansów. Po upływie okresu, na jaki zawarta była umowa, i po uregulowaniu przez spółkę wszystkich należności objętych umową, Skarb Państwa w terminie 14 dni zobowiązał się przenieść na spółkę własność przedsiębiorstwa i związane z nim prawo użytkowania wieczystego.

Umowa stron z dnia 18 listopada 1991 r. była dwukrotnie zmieniana. Aneks w formie aktu notarialnego z dnia 4 lipca 1995 r. przedłużono czas trwania umowy do dnia 31 grudnia 2006 r. oraz ustalono wartość przedsiębiorstwa na dzień przekazania na kwotę 3 920 000 zł. Kolejnym aneksem w formie aktu notarialnego z dnia 11 września 1996 r. dokonano obniżenia zobowiązań spółki z tytułu niespłaconej wartości przedsiębiorstwa o kwotę 227 000 zł. W ten sposób wartość przedmiotowego przedsiębiorstwa została ustalona ostatecznie przez strony na kwotę 3 693 000 zł.

W dniu 21 października 1996 r. strony zawarły w formie aktu notarialnego umowę sprzedaży przedsiębiorstwa i ustanowienia hipoteki, na mocy której pozwany Skarb Państwa sprzedał spółce "H.W." zlikwidowane mienie "W.P.R.I.B.P. »H.W.«" w W. Strony ustaliły, że na podstawie art. 506 k.c. dokonują odnowienia swoich stosunków. Strony uzgodniły cenę sprzedaży na kwotę 3 693 000 zł i na jej poczet pozwany Skarb Państwa jako sprzedający zaliczył kwotę 1 371 999,93 zł. uiszczoną przez spółkę "H.W." tytułem rat kapitałowych, wynikających z realizacji umowy z dnia 18 listopada 1991 r. o oddaniu mienia przedsiębiorstwa do korzystania. Pozostałą do zapłaty część ceny sprzedaży kupująca spółka miała uiścić w 38 ratach kwartalnych po ok. 60 000 zł, przy czym termin płatności pierwszej raty odroczone do dnia 1 kwietnia 1997 r. Następnie aneksem z dnia 21 maja 1998 r. obniżono wartość zbywanego przedsiębiorstwa o kwotę 125 000 zł, co spowodowało, że zbywane mienie zostało ostatecznie wycenione na kwotę 3 568 000 zł, przy czym przy zaliczeniu na poczet tej ceny – uznanej za bezsporną przez pozwanego, a zapłaconej uprzednio przez spółkę – kwoty 1 371 999,93 zł, do zapłaty na rzecz Skarbu Państwa pozostawała kwota 2 196 000,07 zł.

W wyniku powództwa wytoczonego przez Skarb Państwa w dniu 12 kwietnia 2001 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu wyrokiem z dnia 4 czerwca 2003 r., XI C 4(...), ustalił, że umowa sprzedaży przedsiębiorstwa i ustanowienia hipoteki z dnia 21 października 1996 r. zawarta pomiędzy Skarbem Państwa a spółką "H.W." jest nieważna, oraz stwierdził, że spółka zapłaciła na rzecz Skarbu Państwa na poczet tej umowy w okresie między jej zawarciem a stwierdzeniem nieważności kwotę 1 755 244,71 zł. Wyrok ten nie uprawomocnił się ze względu na zawieszenie postępowania w sprawie, wynikające z ogłoszenia upadłości spółki "H.W.".

Pismem z dnia 18 czerwca 2003 r. syndyk masy upadłości, działając na podstawie art. 39 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm. – dalej: "Pr.upadł.") oraz na podstawie postanowienia sędziego-komisarza z dnia 18 czerwca 2003 r., złożył stronie pozwanej oświadczenie o odstąpieniu od umowy z dnia 18 listopada 1991 r. wzywając Skarb Państwa do niezwłocznego przejęcia mienia oddanego upadłej spółce na podstawie tej umowy.

Wobec sporu stron co do obowiązku wejścia przez przejmującego przedsiębiorstwo Skarbu Państwa w stosunki pracy osób zatrudnionych przez upadłą spółkę w celu prowadzenia tego przedsiębiorstwa, do przekazania stronie

pozwanej przedmiotowego mienia doszło dopiero w dniu 17 stycznia 2005 r. na podstawie stosownej umowy zawartej w formie aktu notarialnego.

Pismem z dnia 18 sierpnia 2003 r. strona pozwana dokonała zgłoszenia wierzytelności wobec upadłej spółki w postępowaniu upadłościowym na kwotę 8 843 747,98 zł, z czego kwotę 5 906 610,84 zł zaliczono do VI kategorii, a kwotę 2 937 137,14 zł do VII kategorii (art. 204 § 1 Pr.upadł.).

Umową przeniesienia własności mienia Skarbu Państwa z dnia 17 stycznia 2005 r. zawartą w formie aktu notarialnego powód przeniósł na rzecz pozwanego Skarbu Państwa szczegółowo określone mienie, stanowiące oddane mu uprzednio do odpłatnego korzystania przedsiębiorstwo, a pozwany oświadczył, że mienie to przejmuje do majątku Skarbu Państwa.

Sąd ustalił, że łączna wartość wpłat poczynionych przez spółkę na rzecz Skarbu Państwa w okresie lat 1991-2003, ale wyłącznie z tytułu rat kapitałowych i płatności z nimi zrównanych wyniosła kwotę 3 127 224,64, z czego kwotę 1 371 999,93 zł zapłacono w ramach umowy z 1991 r., a kwotę 1 755 224,71 zł w ramach umowy sprzedaży przedsiębiorstwa z dnia 21 października 1996 r., uznanej następnie zgodnie przez obie strony za umowę nieważną. Kwoty te nigdy nie zostały zwrócone upadłej spółce ani w formie gotówkowej, ani w wyniku dokonania jakichkolwiek rozliczeń bezgotówkowych. Skarb Państwa nie przyznał ich otrzymania od spółki, w swoim zgłoszeniu wierzytelności, co jest przesłanką możliwości skorzystania z potrącenia z wierzytelnością wzajemną.

Na podstawie umowy z dnia 18 listopada 1991 r. o oddanie mienia zlikwidowanego przedsiębiorstwa do korzystania spółka "H.W." stała się następcą prawnym zlikwidowanego przedsiębiorstwa, czego konsekwencją stanowił obowiązek spłaty zobowiązań zlikwidowanego przedsiębiorstwa państwowego, także w stosunku do Skarbu Państwa z tytułu odpłatności za nabyte przez to przedsiębiorstwo mienie dokonane na podstawie decyzji uwłaszczeniowej Wojewody W. Z tego tytułu spółka "H.W." spłaciła Skarbowi Państwa kwotę 868 860 zł.

Sąd ustalił także, że po zawarciu umowy sprzedaży przedsiębiorstwa z dnia 21 października 1996 r. spółka działając jako właściciel zbyła część nieruchomości wchodzących w skład przedsiębiorstwa stanowiącego przedmiot umowy leasingowej na rzecz różnych kontrahentów za cenę 4 594 512,83 zł.

Dokonując oceny prawnej tak ustalonego stanu faktycznego Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie. Podniósł, że poczynając od zawarcia umowy z dnia 18 listopada 1991 r. upadła spółka uiszczala na rzecz Skarbu Państwa kwoty z tytułu zarówno odpłatnego korzystania z przekazanego jej tą drogą mienia, a więc tzw. opłat dodatkowych, jak i z tytułu przewidywanego po zakończeniu obowiązywania przedmiotowej umowy przeniesienia własności mienia Skarbu Państwa na spółkę "H.W." w postaci tzw. rat kapitałowych. (...)

Pozwany Skarb Państwa nigdy nie kwestionował wpłaty przez spółkę kwoty 1 371 999,93 zł; przeciwnie, wielokrotnie uznawał tę wierzytelność za zapłaconą. W swoich wyliczeniach i zestawieniach strona pozwana pomijała natomiast zapłatę przez powoda na rachunek Skarbu Państwa kwoty 1 755 224,71 zł w ramach spłaty ceny sprzedaży objętej umową z dnia 21 października 1996 r., uznaną przez Sąd Okręgowy oraz strony za nieważną. Po przedłożeniu przez powoda dowodów wpłat składających się na powyższą kwotę Sąd Okręgowy okoliczność tę uznał za udowodnioną.

W związku z odstąpieniem przez syndyka masy upadłości spółki od umowy z dnia 18 listopada 1991 r. Sąd Okręgowy stwierdził, że przepisy Prawa upadłościowego nie regulują kwestii skutków odstąpienia od umowy wzajemnej, dlatego w tym zakresie mają zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego, w szczególności art. 494 k.c. Skoro bezsporne jest, że upadła spółka dokonała w ramach umowy z dnia 18 listopada 1991 r. wpłaty kwoty 1 371 999,93 zł na poczet ceny nabycia przedsiębiorstwa, do którego nie doszło, to kwota ta powinna być jej zwrócona, podobnie jak kwota 868 860 zł zapłacona przez spółkę na rzecz strony pozwanej na podstawie umowy.

Jako podstawę prawną zwrotu kwoty 1 755 224,71 zł Sąd pierwszej instancji przyjął art. 410 w związku z art. 405 k.c., gdyż wobec niespornej okoliczności, że umowa sprzedaży z dnia 21 października 1996 r. była bezwzględnie nieważna, świadczenia dokonywane na jej podstawie były świadczeniami nienależnymi w rozumieniu art. 410 k.c.

Tę ocenę zaaprobował Sąd Apelacyjny oddalając apelację Skarbu Państwa wyrokiem z dnia 8 września 2006 r. (...), który został zaskarżony pozwany Skarb Państwa skargą kasacyjną. Jako podstawy wskazano naruszenie art. 494 k.c. w związku z art. 39 Pr.upadł. przez przyjęcie, że wykonanie przez syndyka ustawowego prawa odstąpienia od umowy odpłatnego korzystania z mienia Skarbu

Państwa wywiera skutek *ex tunc*, błędną wykładnię art. 39 ust. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w związku z § 2 ust. 1 zarządzenia Ministra Finansów z dnia 10 listopada 1990 r. w sprawie ustalania należności za korzystania z mienia Skarb Państwa przez przyjęcie, że należności za korzystanie z mienia mają charakter opłaty należnej tytułem przyszłego przeniesienia własności w związku z tym podlegają zwrotowi oraz niewłaściwe zastosowanie art. 410 k.c., w sytuacji, w której mimo nieważności umowy sprzedaży przedsiębiorstwa strony nadal wiązała umowa o odpłatne korzystanie z mienia. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa w całości względnie przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje: (...)

Jest poza sporem, że syndyk masy upadłości spółki "H.W." złożył w dniu 18 czerwca 2003 r. oświadczenie woli o odstąpieniu od umowy zawartej w dniu 18 listopada 1991 r. między upadłą spółką a Skarbem Państwa o oddaniu mienia przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych (Dz.U. Nr 51, poz. 297 ze zm.) oraz zarządzenia Ministra Finansów z dnia 10 listopada 1990 r. w sprawie ustalania należności za korzystanie z mienia Skarbu Państwa. Jest także poza sporem, że oświadczenie to zostało złożone w sytuacji, w której w dniu 3 czerwca 2003 r. nastąpiło ogłoszenie upadłości spółki "H.W.", a w dniu 4 czerwca 2003 r., Sąd Okręgowy wydał nieprawomocny wyrok stwierdzający nieważność umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, którego mienie pozostało w odpłatnym korzystaniu upadłej spółki, przy czym umowa sprzedaży była zawarta 21 października 1996 r. między spółką "H.W." ze Skarbem Państwa. Nie jest również sporne, że Skarb Państwa przejął ponownie mienie tego przedsiębiorstwa w dniu 17 stycznia 2005 r. oraz że zgłosił swoje wierzytelności wobec upadłej spółki w postępowaniu upadłościowym.

Podstawą prawną złożenia przez syndyka oświadczenia o odstąpieniu od umowy o oddaniu mienia przedsiębiorstwa do odpłatnego korzystania był art. 39 § 1 Pr.upadł., który stanowi, że jeżeli umowa wzajemna w czasie ogłoszenia upadłości nie była wykonana ani przez upadłego, ani przez drugą stronę albo była wykonana tylko w części, syndyk może bądź wykonać umowę i żądać od drugiej strony wykonania, bądź od umowy odstąpić. Nie jest kwestionowana zasadność

skorzystania przez syndyka z uprawnienia do odstąpienia od umowy, sporne są natomiast skutki tego odstąpienia, a w szczególności, czy odstąpienie to wywołało skutek *ex tunc*, czy *ex nunc*.

Sąd Apelacyjny, podzielając pogląd Sądu pierwszej instancji, uznał, że przepisy Prawa upadłościowego z 1934 r. nie regulują w pełni skutków odstąpienia i sięgnął do art. 494 k.c. Stosownie do tego przepisu, strona, która odstępuje od umowy wzajemnej obowiązana jest zwrócić drugiej stronie wszystko, co od niej otrzymała na mocy umowy; może żądać nie tylko zwrotu tego co świadczyła, lecz również naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania. Przepis ten kształtuje zatem uprawnienia syndyka, natomiast art. 40 Pr.upadł. odmiennie uregulował uprawnienia drugiej strony umowy przez przyjęcie, że strona ta nie ma prawa do zwrotu dokonanego świadczenia, chociażby znajdującego się w masie upadłości, lecz wierzytelność swoją za dokonane świadczenia i poniesione straty może zgłosić do masy upadłości. Takiego zgłoszenia dokonał pozwany Skarb Państwa, w związku z czym uznano, że odstąpienie od umowy jest jednostronnym, skierowanym do adresata, oświadczeniem woli o charakterze prawo kształtującym, a w następstwie jego złożenia stosunek prawny wygasa od chwili zawarcia umowy (*ex tunc*). Tym samym syndyk na tej podstawie mógł skutecznie żądać zwrotu kwoty 1 371 949,53 zł z tytułu rat kapitałowych i kwotę 868 860 zł z tytułu realizacji przejętych zobowiązań przedsiębiorstwa, uiszczonych w ramach umowy z dnia 18 listopada 1991 r. o oddaniu mienia do korzystania, co do której nastąpiło oświadczenie o odstąpieniu.

Trzeba stwierdzić, że Sąd Apelacyjny – co do zasady – prawidłowo odczytał treść art. 494 k.c.; z chwilą skutecznego złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy, odpadła podstawa prawna spełnionych już świadczeń, zatem powinien zostać przywrócony stan rzeczy sprzed zawarcia umowy. Każdej ze stron przysługuje roszczenie zwrotne, a jednocześnie zostają one zwolnione z obowiązku świadczenia w zakresie dotychczas niewykonanym; skutek *ex tunc* jest związany z istotą odstąpienia od umowy.

Powstaje jednak pytanie, czy to stanowisko można stosować do umów, w których świadczenie jednej ze stron ma charakter ciągły (zobowiązania o charakterze trwałym). Jeszcze pod rządem kodeksu zobowiązań pojawił się pogląd, że w zakresie zobowiązań o charakterze trwałym odstąpienie wywołuje skutek *ex nunc*, przy czym powoływano się na analogię z art. 470 § 5 k.z., a także na

podobne rozwiązanie przyjęte w odniesieniu do spółki cywilnej (art. 575 k.z.). Te argumenty na tle kodeksu cywilnego straciły na znaczeniu, gdyż wprawdzie art. 470 k.z. został utrzymany w mocy, to jednak znalazł się poza kodeksem cywilnym i dlatego użyte w nim sformułowania nie mogą służyć do wykładni art. 491 i 494 k.c. Także okoliczność, że stosunek spółki cywilnej oraz inne stosunku zobowiązaniowe o charakterze trwałym ulegają zakończeniu ze skutkiem *ex nunc*, nie przekonuje obecnie, gdyż kodeks cywilny prawidłowo nazywa jednostronne czynności prawne, powodujące wspomniany skutek, wypowiedzeniem, a nie odstąpieniem.

Mimo to w przytoczony pogląd można uznać za uzasadniony; jego istota sprowadza się do tego, że jeżeli przypadające za pewien okres świadczenia ciągle lub okresowe zostały już wykonane, to nakładanie na obie strony obowiązku zwrotu wszystkiego, co sobie wzajemnie już świadczyły, nie byłoby uzasadnione ani interesem wierzyciela, ani względami gospodarczymi.

Pogląd ten nie powinien pozostać bez wpływu na interpretację art. 491 § 2 zdanie pierwsze k.c., z którego wynika, że w zasadzie wierzyciel nie może odstąpić od umowy co do świadczeń już przez dłużnika wykonanych. Wierzycielowi przysługuje jedynie uprawnienie albo do odstąpienia tylko co do zaległych świadczeń, albo co do reszty jeszcze niewymagalnych świadczeń, ściśle jednak biorąc, oświadczenie wierzyciela w żadnym z tych przypadków nie jest „odstąpieniem” od umowy, ponieważ *ex vi definitionis* odstąpić można jedynie od umowy w całości; tylko wtedy oświadczenie woli wywołuje skutek wsteczny i uzasadnione jest twierdzenie, że cały stosunek prawny traktuje się tak, jakby umowa w ogóle nie była zawarta. Jednostronne oświadczenie woli, które uznaje skuteczność umowy w odniesieniu do już spełnionych świadczeń, jest natomiast czynnością prawo kształtującą innego rodzaju; jeśli wierzyciel „odstępuje” od umowy tylko co do zaległej części świadczenia, jego oświadczenie woli jedynie modyfikuje treść stosunku prawnego, i to w tym sensie, że z powinnego działania dłużnika wyłączony zostaje obowiązek wykonania zaległej części świadczenia, a wierzyciel zostaje zwolniony z obowiązku wykonania odpowiadającej jej części własnego świadczenia. Jeżeli natomiast wierzyciel „odstępuje” również co do niewymagalnych jeszcze świadczeń przyszłych, wówczas oświadczenie jego wywiera także skutek na przyszłość, identyfikując się w tym zakresie z wypowiedzeniem.

Powstaje pytanie, czy art. 491 § 2 k.c. odnosi się do świadczeń okresowych lub ciągłych, a tym samym do stosunków zobowiązaniowych trwałych, jest bowiem w tym przepisie mowa o zwłoce co do "części świadczenia", podczas gdy świadczenie okresowe jest świadczeniem samoistnym, ale można mieć wątpliwości, czy świadczenia ciągłe należą do świadczeń podzielnych. Wątpliwości te nie są jednak uzasadnione; świadczenia ciągłe także są podzielne (w każdym razie pod względem czasu), a ponadto art. 491 § 2 k.c. nie można ograniczać wyłącznie do zobowiązań trwałych i sukcesywnych. Z tego względu użyte w tym przepisie wyrażenia „część świadczenia” jest uzasadnione (por. art. 39 Pr.upadł.).

Te argumenty jure dycy, a także względy gospodarcze oraz uzasadnione interesy stron umowy pozwalają stwierdzić, że odstąpienie od umowy wzajemnej, w której świadczenie jednej ze stron ma charakter ciągły, wywołuje skutek *ex nunc*. Dotyczy to także sytuacji, gdy odstąpienie od umowy dokonuje syndyk, co oznacza, że rozliczenie stron z umowy zawartej w dniu 18 listopada 1991 r., co do której syndyk złożył oświadczenie o odstąpieniu, podlegają innym regułom, niż przyjął Sąd Apelacyjny. W tym zakresie skarga kasacyjna jest uzasadniona. To stanowisko czyni zbędnym rozważania zarzutu naruszenia art. 39 ust. 2 ustawy z dnia 13 lipca 1990 r. o prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.

Nie można natomiast podzielić zarzutu pozwanego Skarbu Państwa w odniesieniu do naruszenia art. 410 k.c. (...) Nie jest kwestionowane, że kwota 1 755 224,71 zł była wpłacona przez spółkę na poczet ceny sprzedaży przedsiębiorstwa. Ta *causa* świadczenia odpadła w związku ze stwierdzeniem nieważności umowy sprzedaży, stało się więc ono świadczeniem nienależnym w rozumieniu art. 410 k.c. Jeżeli pozwany Skarb Państwa zamierzał „zaliczyć” tę kwotę na poczet opłat należnych za korzystanie z mienia, to powinien zgłosić swoją wierzytelność do potrącenia. Niezależnie od tego, Skarb Państwa zgłosił swoją wierzytelność w postępowaniu upadłościowym, i wierzytelność ta została uznana.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ i 398¹⁶ k.p.c., orzeczono, jak w sentencji.